

تناسب

وجود آن که شخصاً به وضعیت نامطلوب انواع کتابخانه‌های موجود در کشور اعتقاد دارم، ولی به نظر می‌رسد وضعیت کتابخانه‌های عمومی با توجه به اهمیت خاص این گروه از کتابخانه‌ها و پراکندگی آن در سراسر کشور، که از ویژگی‌های ذاتی آن به شمار می‌رود، نیازمند تأمل و تدبیر فزونتری است.

در سال ۱۳۵۳ شمسی، کمیته حقوقی انجمن کتابداران ایران، نشریه شماره ۸ خود را با عنوان بررسی اجمالی سازمان و خدمات کتابخانه‌های ایران منتشر ساخت. در پیش‌گفتار این گزارش تصریح شده که اطلاعات موجود براساس پرسشنامه‌های ارسالی به کتابخانه‌های آموزشی، اختصاصی، دانشگاهی و عمومی تهران و شهرستان‌ها استخراج شده است. در بخش پایانی گزارش، پیشنهادهایی برای هر یک از انواع کتابخانه‌ها توسط خود کتابداران ارائه شده که برخی از این پیشنهادها برای کتابخانه‌های عمومی به شرح

افلاطون در رساله مهمانی^۱ جمله‌ای در تعریف زیبایی دارد به این مضمون: صورتی زیباست که همه اجزای آن با یکدیگر متناسب باشند. در مدیریت نیز اصلی پذیرفته شده وجود دارد که براساس آن، قدرت هر مجموعه برابر با قدرت ضعیف‌ترین جزء آن است. به بیان ساده‌تر قدرت یک زنجیر مساوی است با میزان استحکام ضعیف‌ترین حلقه آن.

اگر این اصل را بخواهیم به جامعه امروز کتابداری ایران تسری دهیم، باید عوامل مختلفی را بررسی کنیم: وضعیت کتابخانه‌ها، کیفیت و کمیت آموزش کتابداری، فعالیت انجمن‌های کتابداری، نشریات و متون منتشره در این حوزه، جایگاه کتابخانه و کتابداری در سیاست‌های کلی فرهنگی و مسائلی از این دست. طبیعی است که یکی از مهمترین عوامل مورد بررسی، وضعیت انواع کتابخانه‌ها، اعم از عمومی، دانشگاهی، ملی و جز آن است. با

زیر است:

۱. توجه نسبت به انتخاب محیط، محل و وسعت کتابخانه‌ها ...
۲. ترمیم حقوق و مزایای کتابداران
۳. افزایش تعداد کارکنان کتابخانه‌های عمومی
۴. افزایش بودجه کتابخانه‌های عمومی
۵. تهیه کلیه تجهیزات و وسایل کتابخانه بر طبق نیاز و استانداردهای تازه و مطابق با نظر انجمن کتابداران!
۶. روشن‌تر شدن وضع استخدامی کتابداران
۷. چاره‌اندیشی در باب رفع کمبود کتاب‌ها
۸. روشن کردن وضع بیمه و بهداشت کارمندان کتابخانه‌ها
۹. پخش کتاب در روستاها به هر وسیله که ممکن باشد
۱۰. نظارت انجمن کتابداران بر کتابخانه‌های عمومی
۱۱. رفع مشکل مالی از کتابخانه‌ها برای بازکردن قفسه‌ها و مخزن‌ها [نظام قفسه باز]
۱۲. تأمین فوق‌العاده و اضافه‌کار برای کتابداران
۱۳. تسهیلات لازم برای ادامه تحصیل کتابداری از طریق مکاتبه
۱۴. تفویض اختیارات بیشتر به کتابداران

و کتابخانه‌ها ...

در این مجال فرصتی برای تحلیل وضعیت و حتی ارائه آمار و ارقام وجود ندارد. بیراه نیست اگر بررسی میزان تحقق هر یک از پیشنهادهاى فوق را زمینه‌ای برای پژوهشی جدی و یا موضوع رساله‌ای دانشگاهی به شمار آوریم. ولی سؤال کلی و اساسی اینجاست: با گذشت ۳۴ سال از تهیه این گزارش، کدام یک از موارد فوق اجرایی شده و یا به سرانجام رسیده است؟ کافی است نگاهی به وضعیت استخدامی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی، که حتی مشکلشان چندی پیش در مجلس شورای اسلامی مطرح شد، بیندازیم و یا فرایند فعلی حاکم بر انتخاب و تهیه منابع را با پیشنهاد ردیف ۱۴ مقایسه کنیم.

به سخن آغازین برگردیم. کتابداری ایران که در سال‌های اخیر، رشد غیرقابل انکاری در حوزه‌هایی چون آموزش آکادمیک، سازماندهی منابع و انتشار نشریات و کتاب‌های تخصصی و از همه بارزتر، میزان فارغ‌التحصیلان در مقاطع مختلف داشته است، سخت نیازمند توجه به مقوله‌هایی نظیر کتابخانه‌های عمومی است که از رشدی متناسب با دیگر اجزا برخوردار نبوده و همان حلقه ضعیف زنجیر را تشکیل داده‌اند.

غلامرضا امیرخانی